
INFORME: AFECTACIÓ EN L'ENTORN DE PROTECCIÓ DE LA TORRE SALVANA (SANTA COLOMA DE CERVELLÓ, BAIX LLOBREGAT)

1.- Justificació

Una proposta de modificació del Pla General Metropolità en la finca de Torre Salvana (Santa Coloma de Cervelló, Baix Llobregat) per instal·lar-hi una estació de servei podria alterar l'entorn de protecció del monument.

2.- La Torre Salvana

Des del punt de vista històric i arquitectònic, Montserrat Pagès i Paretas és qui més ha publicat sobre aquest monument, tant en el seu article del volum XX del *Catalunya Romànica* (1992), com en el llibre *Art romànic i feudalisme del Baix Llobregat* (també de l'any 1992). Fonamentem en el seus estudis els següents apartats sobre síntesi històrica i descripció.

2.a.- Síntesi històrica

L'indret apareix ja esmentat en un document de venda en el segle X, com "turre de Eles". Als segles XIV i XV la torre i la seva quadra s'anomenaven de Cort o de Sacort. En el segle XVI passa a ser propietat de la família Salvà, d'on pren l'actual denominació. Després de quatre generacions en mans d'aquesta família -vinculada al castell de l'Albà (Aiguamúrcia. Alt Camp) i instal·lada a La Bisbal (Baix Penedès)-, en el segle XVIII passa per matrimoni als marquesos de Barberà constant com els darrers seus grans propietaris.

Va ser habitada fins els anys vuitanta del segle XX.

2.b.- Descripció

La Torre, pròpiament dita, que avui es pot veure és una obra romànica, probablement construïda dins del segon quart del segle XI. És una torre rodona amb un diàmetre total a la base de quasi 8 metres i una alçada de gairebé 15 metres, amb un parament molt homogeni conformat per petits carreus disposats en filades horitzontals. En el seu interior hi ha tres pisos i la porta original és a l'alçada del segon.

Adossat a la torre per ponent i tramuntana hi ha un gran casal aparentment de factura moderna. Avui dia molt arruïnat al haver perdut la majoria dels sostres, conserva vestigis de que la seva obra és fruit de segles de construcció. Montserrat Pagès destaca dos moments principals: el d'època gòtica (segles XIV-XV), de la que podem destacar els arcs diafragmàtics conservats en una de les sales interiors, i el de la reforma de la fi del segle XIX o principis del segle XX, que li donen l'actual aparença medieval.

Aquesta reforma historicista, de la que no he pogut identificar l'autor, també va afectar la torre romànica, destacant el finestral neogòtic i la falsa barbacana amb merlets que la corona. Cronològicament es podria correspondre amb la construcció de la veïna Colònia Güell i la seva Cripta, pel que seria molt interessant tractar la possible relació entre ambdues.

Dins el casal, Montserrat Pagès, ha identificat murs que considera poden ser romànics i un aparell pre-romànic que apunta podria ser un vestigi de la primitiva torre del segle X.

2.c.- Situació jurídica

La Torre Salvana consta declarada amb l'actual màxima categoria de protecció, com a Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN).

Com edifici militar va quedar inclosa en la declaració per ministeri de Llei del Decret de 22 d'abril de 1949 sobre la protecció de castells. L'any 1968 al publicar-se el primer inventari resumit de monuments d'arquitectura militar es va admetre oficialment la classificació del *International Burgen Institut*, considerant-se com a "castells" els edificis agrícoles, residencials o religiosos, així com poblacions i obres d'enginyeria **fortificats**. En conseqüència la Torre Salvana, des del punt de vista legal, és un castell.

Aquest Decret de 1949 va incorporar-se en la Llei estatal de Patrimoni Històric de 1985 (Disposició Addicional Segona). Finalment, la Disposició Addicional Primera, apartat dos, de la Llei del Patrimoni Cultural Català de 1993 declara d'interès nacional els castells de Catalunya.

El 25 de novembre de 1991, el Govern de la Generalitat va aprovar l'Acord de declaració com a BCIN de la Colònia Güell, delimitant també en el mateix l'entorn de protecció de dos monuments ja declarats amb anterioritat: la Cripta i de la Torre Salvana (Annex 3 de la Resolució de 26 de novembre de 1991, publicada en el DOGC núm.1531 de 18 de desembre de 1991).

Hi ha que destacar el fet que la delimitació de l'extens entorn de protecció del conjunt de la Colònia Güell, en l'Annex 2 de l'esmentada Resolució, inclou el de la Cripta i Torre.

En l'actualitat, la finca on està ubicada la Torre és de propietat privada.

2.d.- Intervenció de la Comissió de Patrimoni de la Societat Catalana d'Arqueologia

---

El febrer de l'any 1994 la Comissió de Patrimoni SCA va elaborar un Informe sobre la Torre Salvana, davant el "*deplorable estat d'abandonament i ruïna*" en el que es trobava.

L'Informe original va adreçar-se al Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat i còpies a l'Ajuntament de Santa Coloma de Cervelló i Consell de Comarcal del Baix Llobregat, així como diverses entitats implicades o interessades en la problemàtica (Centre d'Estudis del Baix Llobregat, Comissió de Defensa del Patrimoni Arquitectònic del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya, Reial Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi, Amics de l'Art Romànic i Asociación Amigos de los Castillos).

L'entrega va tenir cert ressò mediàtic, publicant-se un petit article en el diari AVUI (11 de febrer 1994) i referenciant-se en EL PERIODICO (20 de febrer 1994). També es va sol·licitar informació des de la revista EL FAR, però desconeixem el contingut al no arribar a disposar de la mateixa.

En Josep Comellas i Martín, aleshores alcalde de Santa Coloma de Cervelló, mostrà especial interès tenint amb ell diferents contactes i reunions. El pressupost municipal impedia grans projectes i els esforços s'esmerçaven en aconseguir ajuts forans, en un moment en que feia poc més de dos anys que la Colònia Güell havia estat declarada com a patrimoni històric.

Des de la Comissió de Patrimoni SCA va publicar-se un article en la butlletí HISPANIA NOSTRA (núm.62, juliol 1994: "*El Decreto de 1949 en la pràctica: Torre Salvana y Can Fontanals*"), d'abast estatal on reflectíem l'experiència.

Malgrat tot, no ens consta es portés a terme cap intervenció en el monument.

2.e.- Estat actual

En la visita realitzada el 25 de setembre de 2011, en motiu de l'elaboració d'aquest Informe, no es va accedir a l'interior del casal, doncs l'objecte és la possible alteració de l'entorn de protecció.

Externament, no s'ha modificat sensiblement des de les visites realitzades en motiu del primer Informe de l'any 1994: malgrat la bona aparença de la torre romànica, el monument en conjunt segueix en un lamentable estat d'abandonament.

Diferents testimonis ens han confirmat que la degradació interior s'ha agreujat.

En xarxa he verificat l'existència de diferents projectes envers la rendibilització del monument (restaurants, hotels,..) que no han fructificat. També destaca el notable interès que ha despertat en els dos o tres darrers anys entre els estudiosos de las disciplines parapsicològiques.

3.- Entorn de protecció de la Torre Salvana

3.a.- Identificació del monument

D'acord amb el tractat en l'apartat de situació jurídica, la Torre Salvana gaudeix de la màxima categoria de protecció, BCIN, per ministeri de Llei del Decret de 1949 sobre castells.

Una de les problemàtiques que comporten les declaracions per ministeri de Llei, en el cas del béns immobles, és la no delimitació dels monuments protegits. A Torre Salvana, aquest fet, ens porta a plantejar si es considera castell només la torre romànica o també el casal adossat a la mateixa.

Segons els esmentats estudis de Montserrat Pagès, el casal conserva murs pre-romànics i romànics a més d'arcs gòtics i altres elements de diferents èpoques que evidencien una evolució de l'edifici al llarg dels segles. La presència d'aquests elements permet formular hipòtesi, vinculant-los amb possibles vestigis de torres anteriors (la "*turre de Eles*" dels documents) i en probables annexes que podrien haver conformat recintes fortificats més o menys amplis. A falta d'estudis més acurats i d'intervencions arqueològiques que ho confirmin o desmenteixin, no resulta agosarat, apuntar que l'actual casal és fruit de l'evolució històrica del castell, tot i només perviure de forma visible la torre romànica.

En definitiva, i d'acord amb el ja manifestat en el nostre primer Informe, considero que el monument declarat és tot el conjunt edificat, torre i casal. Així, el casal constitueix part del castell i no del seu entorn.

3.b.- Afectació de l'entorn de protecció

Verificada sobre el terreny la delimitació de l'entorn de protecció establerta en l'Annex 3 de la referida Resolució de 26 de novembre de 1991, així com el plànol del corresponent expedient, l'equipament proposat en el Camí de la Torre Salvana –tot i tenir previst el seu accés principal per la carretera BV-2002- queda totalment apartat de l'entorn delimitat. En conseqüència, no hi ha cap afectació que impliqui l'entorn legalment protegit.

4.- Conclusions

Malgrat que la proposada instal·lació de l'estació de servei no afecta l'entorn de protecció de la Torre Salvana, hem pogut verificar que **sí afecta l'extens entorn de protecció del conjunt històric de la Colònia Güell**. Aquest Bé Cultural d'Interès Nacional es va declarar i delimitar en la reiterada Resolució de 26 de novembre de 1991, on també es delimitava el seu propi entorn de protecció (Annex 2).

L'afectació en l'entorn, del que no fa cap referència l'Informe Mediambiental inclòs en el disponible Document per l'aprovació inicial de la modificació puntual del Pla General Metropolità que ens ocupa, altera sensiblement la imatge de l'accés a la Colònia pel Camí de la Torre Salvana.

Molts dels vianants que hi accedeixen des de l'estació del ferrocarrils catalans són turistes atrets per la Cripta, patrimoni de la humanitat des de l'any 2005. La benzina proposada no només contaminaria visualment aquest primer contacte amb l'espai protegit, sinó que també acústicament i olfactiva.

No essent un servei deficitari en la zona (hi ha benzineres bastant properes a Sant Vicenç dels Horts i a Sant Boi de Llobregat) i existint alternatives viables per la instal·lació del negoci proposat (permutes de terrenys amb l'Ajuntament de Santa Coloma de Cervelló o Diputació de Barcelona), considerem caldria replantejar el projecte, atenint-se alhora a l'esperit del manifest promogut pel propi consistori aquest darrer mes d'abril.

Barcelona, 26 de setembre de 2011.

Joan-Carles Alay i Rodríguez

Comissió de Patrimoni SCA